

T.C.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI
Millî Teknoloji Genel Müdürlüğü

Tarih : 13.03.2024

Sayı : 24-004

Konu: Türkiye Veri Merkezi Ekosisteminin Uygun Yöntemlerle Desteklenmesi

Üyeleri arasında Elektronik Haberleşme Hizmetleri sunan İşletmecilerin yanı sıra Veri Merkezi İşletmecilerinin de yer aldığı Serbest Telekomünikasyon İşletmecileri Derneği (TELKODER), yaklaşık 10 yıldır Türkiye Veri Merkezi Ekosisteminin güçlenmesi, kendi verisini kendi topraklarında barındırabilmesi, önce bölgesel sonra küresel bir oyuncu haline gelebilmesi ve dünya pazarından hak ettiği payı alabilmesi için pek çok çalışma yapmıştır¹.

2015 yılının Haziran ayında yayımladığımız raporda², veri merkezlerine ilişkin temel bilgilere yer vermiş, bu sektörün ülkemizde daha iyi bir konuma gelmesi ve küresel bir oyuncu haline ulaşabilmesi için yapılması gerekenler ile ilgili önerilerimizi kamuoyuyla paylaşmıştık. 2017 yılının Aralık ayında yayımladığımız raporda ise³, hem dünyada hem de ülkemizde yaşanan güncel gelişmelere yer vererek, veri merkezi işletmeciliğinin ülkemiz için çok önemli olmasına rağmen henüz arzu edilen yapıya ve büyüklüğe kavuşamadığına işaret etmiş, bunun nedenlerini anlatmış, neredeydik? Nereye geldik? Gelecekte nerede olmalıyız? Neler yapılırsa arzu edilen büyüme sağlanır? Gibi konulara ayrıntılı olarak değinmiştik.

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (UAB), Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) gibi kamu kurumları nezdinde yıllardır süren çeşitli girişimlerimize karşın “Veri Merkezi İşletmecisi” tanımı, 20 Nisan 2022 Tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye Bilişim Sektörünün Uluslararasılaşması ve E-Turquality (Bilişimin Yıldızları) Programı Hakkında Karar ile mevzuatta yerini almıştır⁴. Bu tanımın ilk defa, T.C. Ticaret Bakanlığı (TB) ile ilgili bir düzenlemede yer alması oldukça şaşırtıcı olmakla birlikte, sektör bileşenleri tarafından Türkiye Veri Merkezi Ekosisteminin ihtiyaç duyduğu desteğin bugüne kadar tam olarak verilmediğinin bir göstergesi olarak algılanmaktadır.

¹ <https://telkoder.org.tr/?s=veri+merkezi>

² Veri Merkezi İşletmeciliği Raporu

<https://telkoder.org.tr/wp-content/uploads/2017/06/RAP2015-1.pdf>

³ Veri Merkezi İşletmeciliği – Önemi Anlaşılabildi mi?

<https://telkoder.org.tr/wp-content/uploads/2017/12/TELKODER-Veri-Merkezi-Raporu-Aralik2017.pdf>

⁴ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/04/20220420-9.pdf>

A. Cazibe Merkezleri Programının Eksikleri

Herhangi bir sektörde nelerin yapılmasına ihtiyaç duyulduğuna karar verilebilmesi için öncelikle sektöre ilişkin gerekli verilerin toplanması gerekmektedir. Ancak daha sonra bu verilere uygun olarak bir yol haritası belirlenebilir. Ülkemiz veri merkezi işletmeciliğine ilişkin sadece tahminlere dayalı veriler, çeşitli kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalar ile zaman zaman yayımlanmaktadır⁵⁶.

BTK'nın her çeyrek yayımladığı, Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri Raporu'na benzer olarak, tahminlere dayanmayan net verilerin, ne sıklıkla, kimlerden toplanacağı işinin bir devlet kurumu tarafından yapılması gerektiği aşikârdır. Ülkemizdeki veri merkezi işletmeciliğine ilişkin verilerin toplanması ve yayımlanabilmesi için TELKODER, hem raporlarımızda hem de yazılarımızda çeşitli kamu kurumlarına defalarca başvuruda bulunmuş ama herhangi bir sonuç alamamıştır⁷.

Bakanlığınızca, 2018/11201 sayılı "Cazibe Merkezleri Programı Kapsamında Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Karar⁸" kapsamında yürütülen Cazibe Merkezleri Programı (CMP) ile Cazibe Merkezleri Programı Değerlendirme Komitesi tarafından değerlendirilerek uygun bulunan başvurular, kararda belirtilen görece az gelişmiş illere ve yine belirtilen sektörlerde yapılacak olan ve 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar⁹ kapsamında düzenlenen teşvik belgeli yatırımlar Enerji ve 6. Bölge illerde sağlanan teşviklerden yararlandırılmaktadır. Lakin yukarıda belirttiğimiz üzere, somut hiçbir veri olmadan belirlenerek uygulamaya alınan destek ve teşviklerin doğru adresi bulmasının mümkün olmadığı T.C. Fırat Kalkınma Ajansı (FKA) ve T.C. Dicle Kalkınma Ajansı (DKA) internet sitelerinden anlaşılmaktadır¹⁰¹¹.

Bu noktada, Veri Merkezi İşletmecilerinin çalışanlarına verilen bir başka desteği de hatırlatmak yerinde olacaktır. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın, zamanın Başbakanlığına gönderdiği 6/4/2018 tarihli ve 2326742 sayılı yazısı üzerine, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun geçici 19. maddesi kapsamında bilişim sektöründe prim desteğinden yararlanacak işyerlerinin belirlenmesiyle ilgili olarak, 20 Haziran 2018 tarihli ve

⁵ <https://www.internetexchangemap.com/>

⁶ <https://www.datacentermap.com/turkey/>

⁷ <https://telkoder.org.tr/wp-content/uploads/2017/08/2017-08-07-BTK-VM-İşletmecilerine-İlişkin-Veriler-Yazısı.pdf>

⁸

https://www.yatirimadestek.gov.tr/pdf/assets/upload/dosyalar/detay_cazibe_merkezleri_destek_programi.pdf

⁹ <https://www.sanayi.gov.tr/mevzuat/diger/mc0403018201> - Öncelikli yatırım konuları MADDE 17 - (1) Aşağıda belirtilen yatırım konuları 5 inci bölgede uygulanan bölgesel desteklerden faydalanabilir. Ancak bu yatırımlar, 6 ncı bölgede yer almaları halinde bulunduğu bölge desteklerine tabidir. (cc) (Ek:RG-29/6/2021-31526) Bakanlık tarafından ilan edilecek uluslararası teknik standartları karşılayan ve asgari 5.000 m2 beyaz alan şartını sağlayan veri merkezi yatırımları.

¹⁰ <https://fka.gov.tr/search?q=Cazibe+Merkezleri>

¹¹ <https://www.dika.org.tr/arama?q=Cazibe+Merkezleri>

30454 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 9/4/2018 tarihli ve 2018/11969 sayılı bir Bakanlar Kurulu Kararı bulunmaktadır (NACE kodu 63.11-Veri işleme, barındırma ve ilgili faaliyetler)¹².

B. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programlarında Gerçekleşmeyen Bazı Tedbirler

2024 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı 577.3 sayılı tedbirde; İnternet Değişim Noktası (IXP) kurulmasına yönelik usul ve esaslar belirleneceği, IXP kurulumu gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; UAB, BTK’dır. Ayrıca, 2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında yer alan 470.2 sayılı tedbir artık yıllık programda yer almamaktadır (Veri merkezi sektörünün geliştirilmesini sağlayacak düzenleyici çerçeve ve teşvik mekanizması oluşturulması, Türkiye’nin yoğun ticaret yaptığı ülkelerle bulut hizmetlerinin sunulmasına yönelik işbirlikleri yapılması hedefi).

2024 yılı itibariyle Yıllık Programında yer almayan 470.2 sayılı tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (CBDDO) ve T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (STB)’di. Bu konuyla ilgili, YOİKK (Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu) çalışmaları kapsamında Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından yaklaşık 2,5 yıldır sürdürülen bir Kanun çalışması bulunmaktaydı¹³. Sektör tarafından olumlu yönleri olduğu düşünülen ve son aşamasına gelmiş bu kanun çalışması ne yazık ki hâlâ bir neticeye ulaşmamıştır.

İnternet Değişim Noktaları 2019, Veri Merkezleri 2020 yılından bu yana Yıllık Programlarda yer almaktaydı ve bugüne kadar bu konularla ilgili hiçbir sonuca varılmamıştır¹⁴. Bununla birlikte, Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) 2024 Eylem Planı YOİKK İnternet Sitesinde yayınlanmıştır¹⁵. Ülkemiz Veri Merkezi Ekosistemini doğrudan ilgilendiren 42.¹⁶ ve 54.¹⁷ Eylemlerinin, CBDDO tarafından yürütülen kanun taslağı çalışmasını doğrudan ilgilendirildiği anlaşılmaktadır.

C. Küresel Veri Merkezi Pazarı ve Türkiye’nin Dijital Geleceği

Küresel veri merkezi ve bulut pazarının büyüklüğü 2023 yılı için 229,23 Milyar \$ dolar olarak hesaplanmakta ve 2032 yılına kadar 640,77 Milyar \$’a ulaşması ve 2023-2032 arasından %12,10’luk bir yıllık bileşik büyüme oranına (CAGR-Compound Annual Growth Rate) sahip olacağı tahmin edilmektedir¹⁸. Pazarın yaklaşık %70’ini Aşırı Büyük Ölçekli (Hyperscale) Veri

¹² <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180620M1-1.pdf>

¹³ Veri Merkezi, Bulut Bilişim Ve Platform Hizmetleri Sektörlerinin Geliştirilmesine Yönelik Destek Ve Tedbirler Hakkında Kanun Taslağı

¹⁴ <https://telkoder.org.tr/cumhurbaskanligi-yillik-programlari/>

¹⁵ <https://www.yoikk.gov.tr/Home/Detay/546>

¹⁶ Büyük ölçekli bulut hizmeti sunulan veri merkezlerinin ülkemize çekilmesi için teşvik mekanizmalarının etkin kullanılması

¹⁷ Fiber altyapıların yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmaların yapılması ve fiber altyapılarının ticari olarak yaygınlaşmasının zor olduğu bölgelere yönelik finansal destekleme modeli oluşturulması

¹⁸ <https://www.precedenceresearch.com/data-center-market>

Merkezleri (HDC) oluşturmaktadır (Amazon Web Services, AT&T, China Telecom Corporation, China Unicom, Cisco Systems, Google LLC, Microsoft Corporation, IBM Corporation, Oracle Corporation, ...)

Sadece birkaç işletmecinin içinde bulunduğu bu rekabet, gerek bölgesel gerekse küresel veri ve bulut hizmetleri pazarını şekillendirmekte, bilişim dünyasında köklü dönüşümlere neden olmaktadır. Her türlü verinin büyük bölümü yukarıda bahsi geçen bu büyük işletmecilere ait devasa veri merkezlerinde toplanmakta ve bu işletmeciler, kendileri dışında herhangi boyutta bir oyuncunun var olmasına veya bir ekosistemin oluşmasına imkân vermemektedirler.

Yeni nesil bulut sistemleri dinamik yapılardır. Verilerimiz dün Almanya'da durmuş, bugün Türkiye'de duruyor, yarın da Yunanistan'da duracak olabilir. Yurttaşlarımız, üniversitelerimiz, kamu kurumlarımız ve şirketlerimiz, bu büyük işletmecilerin yurtdışında bulunan veri merkezlerine veri tabanlarını yükleyerek, sanal sunucu, e-posta, veri depolama gibi birçok hizmeti kullanmak durumunda kalmaktadırlar. Bu durum ülkemiz için başta veri güvenliği olmak üzere birçok tehlike ve riskler doğurmaktadır.

Bu noktada en önemli hususların başında gelen konu; Aşırı Büyük Ölçekli (Hyperscale) Veri Merkezleri (HDC) işletmecilerinin Türkiye'de bulunan veri merkezi işletmecileri ile işbirliği yapmalarıdır. Ancak bu sayede, kendi ekosistemimizi oluşturmuş, yurttaşlarımıza, üniversitelerimize, kamu kurumlarımıza ve şirketlerimize kendi topraklarımızda istedikleri hizmeti vermiş, vergisini devletimize ödeyen veri merkezi işletmecilerimizi büyütmüş ve en önemlisi de verilerimizi güven altına almış olabiliriz.

D. Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'nde Bulunulan Yükümlülüklerin Yerine Getirilmesi

30823 sayılı 6 Temmuz 2019 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan, **2019/12 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi'**ne göre¹⁹; ülkemizde yer alan veri merkezlerinde barındırılması gerektiği ve kurulacak İnternet Değişim Noktasına bütün işletmecilerin bağlanması yükümlülüğünün getirildiği anlaşılmaktadır. **Türkiye Veri Merkezi Ekosistemini doğrudan ilgilendiren geneldeki bazı maddeler;**

“Madde 1-Nüfus, sağlık ve iletişim kayıt bilgileri ile genetik ve biyometrik veriler gibi kritik bilgi ve veriler yurtiçinde güvenli bir şekilde depolanacaktır.

Madde 2-Kamu kurum ve kuruluşlarında yer alan kritik veriler, internete kapalı ve fiziksel güvenliği sağlanmış bir ortamda bulunan güvenli bir ağda tutulacak, bu ağda kullanılacak cihazlara erişim kontrollü olarak sağlanacak ve log kayıtları değiştirilmeye karşı önlem alınarak saklanacaktır.

Madde 3-Kamu kurum ve kuruluşlarına ait veriler, kurumların kendi özel sistemleri veya kurum kontrolündeki yerli hizmet sağlayıcılar hariç bulut depolama hizmetlerinde saklanmayacaktır.

¹⁹ <https://cbddo.gov.tr/mevzuat/2019-12-sayili-bilgi-guvenligi-tedbirleri-cumhurbaskanligi-genelgesi/>

Madde 6-Sosyal medya ve haberleşme uygulamalarına ait yerli uygulamaların kullanımı tercih edilecektir.

Madde 12-Kamu kurum ve kuruluşlarınca temin edilecek yazılım veya donanımların kullanım amacına uygun olmayan bir özellik ve arka kapı (kullanıcıların bilgisi/izni olmaksızın sistemlere erişim imkânı sağlayan güvenlik zafiyeti) açıklığı içermediğine dair üretici ve/veya tedarikçilerden imkânlar ölçüsünde taahhütname alınacaktır.

Madde 18-Kamu e-posta sistemlerinin ayarları güvenli olacak biçimde yapılandırılacak, e-posta sunucuları, ülkemizde ve kurumun kontrolünde bulundurulacak ve sunucular arasındaki iletişimin şifreli olarak yapılması sağlanacaktır.

Madde 20-Haberleşme hizmeti sağlamak üzere yetkilendirilmiş işletmeciler Türkiye’de internet değişim noktası kurmakla yükümlüdür. Yurtiçinde değiştirilmesi gereken yurtiçi iletişim trafiğinin yurtdışına çıkarılmamasına yönelik tedbirler alınacaktır.”

Akabinde, genelgenin kapsamını netleştiren ve CBDDO tarafından hazırlanan, Bilgi ve İletişim Güvenliği Rehberi 27 Temmuz 2020 tarihinde onaylanarak yayımlanmıştır²⁰. Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kritik altyapı hizmeti veren işletmelerde yeni kurulacak bilgi sistemlerinde, Rehberde yer verilen usul ve esaslara uyulması zorunlu olduğu, millî güvenliğin sağlanması ve gizliliğin korunması kapsamında yürütülen görev ve faaliyetler hariç olmak üzere kurum ve kuruluşlar, Rehberin uygulanmasına ilişkin denetim mekanizmalarını oluşturacak ve yılda en az bir defa uygulamayı denetleneceği, denetim sonuçları ile yapılan düzeltici ve önleyici faaliyetler, Rehberde belirtilen usul ve esaslara göre bir rapor halinde CBDDO’ne iletileceği belirtilmektedir²¹.

Bu bağlamda, Aşırı Büyük Ölçekli (Hyperscale) Veri Merkezleri (HDC) işletmecilerinin Türkiye’de bulunan veri merkezi işletmecileri ile işbirliği yapmadan ülkemize gelmeleri Cumhurbaşkanlığı Bilgi ve İletişim Güvenliği Tedbirleri Genelgesi’nde yer alan Türkiye’nin verisinin Türkiye’de kalmasını amacına aykırı bir durum ortaya çıkaracaktır. Bulut teknolojisi doğası gereği dünyanın her yerinde bulunabilmektedir. HDC’lerin verileri Türkiye’de tutacağına garantisinin nasıl verileceği ve kontrolünün nasıl yapılacağı nasıl yapılacağı bilinmemektedir.

Bu nedenle, yerli bulut teknolojilerinin ve ülkemizde hizmet veren veri merkezi işletmecilerinin desteklemesi gerekmektedir. Cazibe Merkezleri Programı (CMP) gibi desteklerde il sınırının olmaması, farklı bölgelerde de verilmesi hem sektörün büyümesine hem de 6 Şubat 2023 tarihinde yaşadığımız deprem felaketi gibi afet durumlarında göstereceği kesintisiz hizmetler açısından oldukça önem taşımaktadır.

²⁰ <https://cbddo.gov.tr/bigrehber/>

²¹ <https://cbddo.gov.tr/mevzuat/>

Ayrıca, Bakanlığınız Genel Müdürlüğü'ne ve ilgili diğer kamu kurumlarına 19 Kasım 2020 tarihinde gönderdiğimiz, “*Ulusal Veri Stratejisinin Oluşturulmasına Yönelik Önerilerimiz*” konulu yazımızda da belirttiğimiz gibi²²²³, küresel veri ve bulut hizmetleri pazarının büyük bir dönüşüm içinde olduğu görülmektedir. Önümüzdeki 5 ila 7 yıl içerisinde bu sektörün kaybedenleri ve kazananları belli olacaktır. Bu değişim sürecinin Türkiye'ye de olumlu/olumsuz yansımaları olacağını dikkate alarak, ülkemizin atacağı adımların daha geniş bir çerçevede ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

Zira **VERİ**'nin gerçek anlamda en az **Millî Muharip Uçak** projesi kadar önemli bir konu olduğu düşünülmektedir. Ülke olarak kazananlardan olmak istiyorsak, konuyu her yönüyle ele alan (Veri Güvenliği, Kişisel Verilerin Korunması, Ticari Verilerin Korunması, Siber Güvenlik, vb.) ve bazı uluslararası şirketlerin tekel davranışlarının önüne geçmek adına acilen Ulusal Veri Stratejimizi oluşturmamız gerekmektedir.

E. Veri Merkezleri Desteklerinde Beyaz Alan veya İl Sınırı Neden Olmamalı?

“*Dijital Altyapı Ekosistemiyle İrlanda'nın İhracat Başarısı*” olarak anılan “*Host In Ireland*”, bu manada ülkemiz için oldukça yol gösterici bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Host In Ireland'ın bu başarısının arkasında Dijital Altyapı Ekosistemini üzerine inşa ettiği şu 4 başlık yer almaktadır; *1-planlamak ve tasarlamak, 2-inşa etmek, 3-doğru teçhizat ile donatmak, 4-sahip olmak ve işletmek*²⁴. Türkiye veri merkezi sektörünün gelişimi ve ülkemizin bu alandaki rekabet gücünün artışı için çok kıymetli olduğunu düşündüğümüz bu yaklaşımda herhangi beyaz alan ve/veya il sınırı gibi başvuru kistasları bulunmamaktadır.

Bu konuyla ilişkili ülkemizden de bazı örnekler vermek mümkündür. 2004 yılında kurulan Radore Veri Merkezi, 2014 yılında İş Girişim tarafından 8 milyon dolarlık bir yatırım almış²⁵ ve 100 metrekare altında bir beyaz alan ile sektöre başlayan Radore'nin beyaz alanı bugün itibarıyla 2.760 metrekareye çıkmıştır. Yine benzer şekilde, 2005 yılında kurulan Sadece Hosting, TelecityGroup tarafından 2013 yılında 25 milyon pounda alınmış, daha sonra 2016 yılında Equinix tarafından satın alınmıştır. Yine başka bir örnekteyse, 1999 yılında kurulan Natro, 2020 yılına Team.blue tarafından satın alınmıştır²⁶. Bu ve buna benzer birçok örnekten de görüleceği üzere, veri merkezi işletmecilerin birçoğu çok küçük bir beyaz alana sahip olarak sektöre giriş yapmış ama günümüzde geldikleri noktada sundukları kaliteli hizmetler sayesinde her yıl büyüyerek bugün buldukları noktaya gelmişlerdir.

Bununla birlikte, teşvikler çıkarılırken herhangi bir beyaz alanı sınırı getirmek sadece yeni girişimlerin önünü tıkmakla kalmayacak aynı zamanda ülkemizin veri merkezi sektörü

²² <https://telkoder.org.tr/wp-content/uploads/2020/11/20-047.pdf>

²³ <https://telkoder.org.tr/wp-content/uploads/2020/11/20-051.pdf>

²⁴ Host In Ireland - Ecosystem Report 2023 - Digital Infrastructure: An Irish Export Success - https://media.datacenterdynamics.com/media/documents/Host_in_Ireland_2023.pdf

²⁵ <https://isgirisim.com.tr/yatirimlarimiz/mevcut-yatirimlar/radore/>

²⁶ <https://press.team.blue/189157-natro-acquisition-launches-team-blue-in-turkey>

ekosisteminin oluşmasını engelleyecektir. Uygulanacak destek mekanizmasının, yalnızca yeni kurulacak veri merkezlerini değil, mevcut veri merkezlerinin de faydalanması, sektörün gelişimi ve teşviklerin amacına ulaşması için büyük önem arz etmektedir. Bu nedenlerle, çıkarılacak teşviklerde herhangi bir beyaz alan ve il sınırlandırması yer almamalı, teşviklerden mevcut veri merkezlerinin de faydalanması sağlanmalıdır.

F. Türkiye Veri Merkezi Ekosistemi Nasıl Desteklenmeli?

Cazibe Merkezleri Programı (CMP) kapsamında destek olarak sunulan rakamlar günün şartlarına uymayan rakamlardır. Örnek olarak; 5000 metrekare beyaz alana sahip bir veri merkezinde yaklaşık 2.000 kabinet var demektir. 2024 yılı ilk çeyreği itibariyle 1.000 kabinetin 1 yıllık enerji maliyeti bile 10 Milyon ₺'yi geçeceği düşünülürse, CMP rakamlarının ekonomik geçerliliğin bulunmadığı görülecektir.

Gümrük Vergisi Muafiyeti	Öngörülmüştür.
KDV İstisnası	Öngörülmüştür.
KDV İadesi	Öngörülmüştür.
Vergi İndirimi	Vergi indirim oranı: %100 Yatırıma katkı oranı: %70 Yatırıma katkı tutarının yatırım döneminde kullanılabilecek oranı: %100
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Azami tutar sınırı olmaksızın 10 yıl
Gelir Vergisi Stopajı Desteği	10 yıl
Nitelikli Personel Desteği	Azami 57.000.000 TL
Faiz veya Kâr Payı ya da Hibe Desteği	300.000.000 TL'yi aşmamak üzere kredi kullanım tarihinden itibaren azami 10 yıl
Sermaye Katkısı	Öngörülmemiştir.
Enerji Desteği	İşletmeye geçiş tarihinden itibaren 10 yıla kadar 240.000.000 TL'yi aşmamak üzere enerji tüketim harcamalarının %50'si.
Yatırım Yeri Tahsis	Öngörülmemiştir.
Kamu Alım Garantisi	Öngörülmemiştir.
Altyapı Desteği	Öngörülmemiştir.
İzin, Tahsis, Ruhsat, Lisans ve Tesciller ile Diğer Kısıtlayıcı Hükümler İçin Yasal ve İdari Düzenleme	Öngörülmemiştir.

Yukarıda paylaşılan 05 Eylül 2019 Tarihli ve 30879 Sayılı Resmî Gazete Ankara İlinde Yapılacak Olan Fotovoltaik Güneş Paneli Üretim Tesisi Yatırımına Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 1507) görülmektedir²⁷. Bu destek mekanizması yayımlandığı tarih itibariyle bile, Türkiye Veri Merkezi Ekosisteminin Uygun Yöntemlerle Desteklenmesi için örnek alınabilecek bir karardır. En az Fotovoltaik Güneş Paneli Üretim Tesisi kadar önemli

²⁷ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190905-4.pdf>

olan, ülkemizde hizmet vermekte olan Veri Merkezlerimiz de benzer devlet desteklerinden yararlanabilmelidir.

G. Sonuç ve İstem

Raporlarımızda ve yazılarımızda bahsettiğimiz yurtdışı ülke örneklerinde de olduğu gibi, **herhangi bir kısıtlayıcı yaklaşım içermeyen, yeknesak bir yapıya bürünmüş, birbirinden farklı kurumların yaptığı dağınık mevzuat düzenlemeleri içermeyen destekler ancak ve ancak Türkiye Veri Merkezi Ekosistemini arzu edilen hedeflere ulaştırabilir.**

Türkiye’de benzer şekilde, ilgili kamu kurumları, sektör paydaşları ile bir bütün olarak bu ekosistemi ele almalı ve kurmalıdır. **Aksi durumda, desteklerin ülkemizde hâlihazırda hizmet veren veri merkezi işletmecilerini kapsam dışı bırakarak hazırlanması rekabet sorunları doğuracak, Türkiye veri merkezi işletmeciliğinin gelişmesinin önüne engeller çıkaracak ve hedeflenen amaca hizmet etmeyecektir.**

Veri Merkezi destekleri ve teşvikleri yanında, Cazibe Merkezleri Programı’nın yürürlüğe koyulmasından sonra Altyapı Hizmeti (IaaS - Infrastructure as a Service), Platform Hizmeti (PaaS - Platform as a service), Yazılım Hizmeti (SaaS - Software as a service), vb. hizmetleri veren Yerli yatırımcılar artmıştır. Bu yatırımcıların büyümeleri ve yaygınlaşmaları için Yerli Bulut Sağlayıcıları da destek ve teşviklerden faydalanmalılardır.

Bu doğrultuda Bakanlığınızdan;

- Yazımızın E, F bölümleri ve Ekte belirttiğimiz yaklaşımlar dikkate alınarak, **Cazibe Merkezleri Programı**nın eksiklerinin giderilmesi,
- Yine yazımızın C, D bölümleri ve Ekte paylaştığımız bilgiler temelinde, **CBDDO** tarafından hazırlanan **“Veri Merkezi, Bulut Bilişim Ve Platform Hizmetleri Sektörlerinin Geliştirilmesine Yönelik Destek Ve Tedbirler Hakkında Kanun Taslağı”**’nın son halinin sektör kamuoyuyla paylaşılması,

Daha sonra bu iki maddeye ilişkin görüşlerinin toplanması ve sektör paydaşlarının görüşlerine önem verilerek 2024 yılı içerisinde yayımlanmalarını talep ederiz.

Hem mevcut veri merkezi işletmecilerinin büyüebilmesi hem de Aşırı Büyük Ölçekli (Hyperscale) Veri Merkezlerinin (HDC) ülkemize gelebilmesi için bu sorunların çözülmesi gerekmektedir. Yazımız ve Ekte paylaştığımız bilgiler, mevcut durumun, sektörün gelişmesi açısından çok uzak olduğu, büyüme potansiyeli olan ve/veya büyüyen pek çok veri merkezinin desteklerden mahrum bırakıldığını gözler önüne sermektedir.

Dikkatlerinize sunduğumuz tüm bilgiler doğrultusunda, yer alan önerilerimizin, Bakanlığınız tarafından dikkate alınacağına ve daha fazla gecikmeden ülkemizde veri merkezi

işletmeciliğinin hak ettiği yeri alması hususunda gerekli adımların atılacağına inancımız tamdır.

Yukarıda belirttiğimiz taleplerimiz hakkında tarafınızca yapılan veya yapılması planlanan işlemler hakkında tarafımıza bilgi verilmesini arz ederiz.

Saygılarımızla,

Rıdvan UęURLU
Genel Sekreter

Halil Nadir TEBERCİ
Yönetim Kurulu Başkanı

TELKODER
Serbest Telekomünikasyon İşletmecileri Derneği

EK: TELKODER Veri Merkezi alıřma Grubu Bilgi Notu (3 Sayfa)

EK: TELKODER Veri Merkezi Çalışma Grubu Bilgi Notu

Dünyada dijitalleşmenin yaygınlaşması ile üretilen ve depolanan veri miktarı artmaya devam ettikçe veri merkezi pazarı da hızla büyümeye devam etmektedir. Bulut bilişimin giderek daha fazla benimsenmesi, büyük veri ve yapay zekânın büyümesi, mobil cihazların yaygınlaşması, Nesnelerin İnternetinin (IoT) yükselişi ve 5G'nin yaygınlaşması gibi faktörler de veri merkezi pazarının yarattığı değerin büyümesini sürdürmektedir.

GlobalData verilerine¹ göre dünyada 2026 yılında toplam pazar büyüklüğünün 146,6 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Türkiye 2022 pazar verilerine göre küresel veri merkezi pazarının yalnızca %0,5'ine sahiptir. Ancak veri merkezi yatırımlarını etkileyen kriterlerde yapılacak iyileştirmelerle ülkemizin de gelişen bu pazardan alabileceği payın artırılabilirliğini düşünüyoruz. Bunun için teşvik sisteminde veri merkezi yatırımları için çeşitli iyileştirmeler ile pazarın önünü açacak düzenlemeler yapılması önem arz etmektedir.

1. Mevcut Veri Merkezlerinin de teşvikler ve destekler sayesinde genişleme imkânları olabilmektedir. Aksi durumda %70-80 doluluklara ulaşmadan yeni yatırımlar yapılamamaktadır. Dolayısıyla Veri Merkezlerine veya müşterilerine sağlanacak destekler büyük öneme sahiptir. Deprem bölgesinde bulunan ülkemizde sistemlerin güvenilir, depreme dayanıklı, modern tesislerde bulunması için finansman sağlanması, internet değişim noktalarının sayısının artması ve fiber yaygınlığının artması konularında verilecek destekler önem taşımaktadır.
2. Türkiye'de şirketlerin nerdeyse %99'unun KOBİ olduğu bilinmektedir. KOBİ tanımı altındaki bu şirketlerin %90'unun 10 kişi altında çalışanı bulunan, yılda 10 Milyon ₺ cirosu olan mikro KOBİ olduğu; %8'inin çalışan sayısının 50'nin altında ve cirosunun 100 Milyon ₺ altında küçük KOBİ olduğu görülmektedir. Bu nedenle, mevcut durumda Veri Merkezi Müşterilerinin, çalışanı 250'nin altında 500 Milyon ₺ ciro yapabilen sadece %1,5'luk baremde bulunan orta boylu KOBİ'lerden ve %0,5 ten daha az olan büyük şirketlerden oluştuğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, Türkiye'de bulunan 3,8 Milyon şirketin sadece 75.000 kadarının potansiyel Veri Merkezi müşterisi olduğunu söylemek mümkündür. Maalesef, Veri Merkezlerinde bir kabin veya üstü kiralayabilen müşteri sayısı bu rakamın %5'i bile değildir. Toplamda bakıldığında, Veri Merkezlerine dokunan şirket sayısının binde birin altında olduğu anlaşılmaktadır.
3. Cushman&Wakefield'in 2023'ün ilk yarısındaki Veri Merkezi Güncel raporuna göre, EMEA (Avrupa, Ortadoğu ve Afrika-Europe, Middle East and Africa) bölgesinde Kurulu Veri Merkezlerinin kurulu güç karşılaştırmasına göre, sadece %0,68'inin İstanbul'da (Türkiye'deki veri merkezlerinin %90'dan fazlasının olduğu şehir) olduğu, hâlihazırda

¹ GlobalData verileri colocation (faydalanıcının donanımı sağlayarak veri merkezi işleticisinden alan kiralaması) ve hosting (faydalanıcının veri merkezi işleticisinden donanım, yazılım ve hizmet satın alması) değerlerini içermektedir.

yapımı devam eden Veri Merkezleri için % 0,5'inin, planlananlar arasında ise %0,53 paya sahip olduğu açıklanmaktadır. İstatistiklere Amerika dâhil edilirse, bu rakamların %0,1-0,3'lere ineceği de aşikârdır.

4. Türkiye'nin Dünyada GSYİH açısından ilk 20 ülke arasında, Avrupa'da ilk 6-7 ülke arasında yer aldığı düşünülürken, veri merkezi pazarında ülkemizin aldığı payın % 0,5'lerden kısa vadede en az %3-4'lere çıkması gerektiği, diğer bir deyişle en az 200 MW kurulu güce ulaşması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu mertebeye ulaşabilmek için ise, hâlihazırda yapılanlar haricinde, 2 Milyar \$ yatırım yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Orta vadede ülkemiz büyüklüğünde bir ülke için bu rakamın Londra/Amsterdam/Dublin/Frankfurt/Paris'in bulunduğu 1. lige çıkabilmesi için, Veri Merkezi büyüklüğümüzün önümüzdeki 10 Yılda en az 20 Kat büyümesi gerekmektedir. Ülkemizin olması gereken konumun bu olduğu düşünülmektedir.
5. VM'lerinde yatırım getirisi (ROI-Return on investment) ortalamasının 7-10 yıl olduğu düşünülürken, Mevcut Finansal şartlar da gözetilerek, Türk şirketlerinin söz konusu yatırımları finanse etmesinin zor olacağı aşikârdır.
6. Sonuç olarak: Dijitalleşme için önemi büyük olan bu altyapıların gelişmesi ve kapasitesinin artması için Türkiye'de Veri Merkezleri hâlihazırdaki yapıları ile çeşitli yollardan desteklenmelidir. Bu yollardan bazıları, Veri Merkezlerinde kullanılacak cihazlarda KDV'yi sıfırlamak, yer tahsisi konusunda yardımcı olmaktır. Serbest bölge/Teknokent gibi kabul edilip, vergi avantajı sağlamanın yanında, önümüzdeki 5 sene için, kontrollü ve sürekli raporlama ile mevcut Veri Merkezlerinin müşteri sayısını arttırabilmek için, yer (Kabinet), Kabinet enerji fiyatlarında sübvanseler yapılarak indirim sağlanmalıdır.

Veri Merkezlerine fiber çekimin kolaylaştırılması ve Telekomünikasyon işletmecilerinin Veri Merkezi ile şirket merkezleri arasında satın alınan hatlarda yine devletin bir miktar sübvansesiyle indirim sağlayarak, şirketler için VM içinde olmanın avantajlı olduğunun gösterilmesi gerekmektedir. Bu sayede Veri Merkezi sahibi olmanın önemli bir iş kolu/ sektör olduğu ve her geçen gün artan dijitalleşmenin temel betonunun Veri Merkezleri olduğu ve sağlam bir altyapının sağlanamaması halinde bu işin eksik olacağı anlaşılacaktır.

7. Kısa vadede, Türkiye'de bulunan 3,8 Milyon şirketin sadece %5'inin Veri Merkezleri içinde konumlandırılması hedeflense dahi, 2-3 sene içinde mevcut büyüklüğümüzün en az 3 katına çıkabileceği düşünülmesi ve bu hedefe ulaşabilmenin de tek yolunun belirtilen destek ve yardımların hayata geçirilmesi olduğu göz önüne alınmalıdır.
8. Ülkemize yurtdışından yatırımların gelmesi hedefleniyor ise, bu gibi desteklerin global firmalar için de önemli kriterler olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla bu alanlarda yapılacak iyileştirme ve teşvikler ülkemize yatırım çekmek için de cazibe yaratacaktır. Türkiye'de Veri Merkezlerinin büyümesi ülkemiz içinde Bulut Bilişimin büyümesi ve

yaygınlaşmasının tek yoludur. Aksi takdirde AWS, Azure vs. yabancı Veri Merkezi şirketlerinin Türkiye içinde değil yurtdışındaki Veri Merkezlerinde barındırılan bir bulut altyapısı sahibi olması kaçınılmazdır. Bu da Türkiye'nin verisinin Türkiye'de kalması prensibine terstir ve yanlıştır.

9. Kamuya ait tüm verilerin kamuya ait veri merkezlerinde yedekli olarak toplanmasından ziyade, verilerin sınıflandırılmasının yapılması ve gizli olmayan kısmının özel sektöre ait Veri Merkezlerinde barındırılmasının da bu sektöre fayda sağlayacağı aşikârdır.